

**NASJONALT
KARTLEGGINGSSYSTEM
FOR SELVMORD**

i psykisk helsevern og tverrfaglig
spesialisert rusbehandling

UiO : Universitetet i Oslo

Nasjonalt senter for
selvmordsforskning
og -forebygging

Traumeatferd i et atferdsanalytisk perspektiv

Martin Ø. Myhre

Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging,
Institutt for klinisk medisin, Universitet i Oslo

NAFO-seminaret 28.04.2023

Anna O. – *Studies on hysteria* (Breuer & Freud, 1895)

- Hysteri
 - Visuelle forstyrrelser, hallusinasjoner, delvis paralyse, taleproblemer
- Årsaken til hysteri var seksuelt misbruk i barndommen
- Opphavet til psykoanalyse
- Behandlingen gjorde Anna O. progressivt sykere og etter hvert institusjonalisert

Hva er et traume?

- Alle skader som skyldes påvirkning utenfra
 - Kroppslige
 - Mentale/psykiske traumer
- Ingen konseptuell enighet i hva psykiske traumer er
- «En emosjonell respons til en forferdelig hendelse som en ulykke, voldtekt eller naturkatastrofe» (APA, n.d.)
- → Emosjonell respons
- → På eksponering for en ytre hendelse

Mentale/psykiske traumer

- Responsen – ikke eksponeringen – som er av klinisk betydning
- «**Enkle**» traumer – **Type 1**
 - En relativt konkret og avgrenset hendelse
 - Eks: Naturkatastrofer, krig, ulykker
- «**Komplekse**» traumer – **Type 2**
 - Sammensatte og gjentakende hendelser
 - Eks: Emosjonell neglekt i barndommen, seksuelt misbruk, vold (psykisk eller fysisk)

Hva er et traume?

- Den traumatiske hendelsen er en svært potent **aversiv stimulus** som frembringer **omfattende endringer i atferd** – traumatisk respons

Konsekvenser av traumatisk eksponering

- Ikke et 1:1 forhold med eksponering for traumatiske hendelser og traumatiske responser
- Utvikling av depresjon og rusmiddelbruksproblemer mer sannsynlig enn post-traumatiske reaksjoner
- PTSD symptomer kan ofte avta over tid

The Adverse Childhood Events study

- Undersøkte eksponeringen for ulike belastende hendelser:
 - Psykologiske (11.1 %)
 - Fysiske (10.8 %)
 - Seksuelle (22.0 %)
 - Rusbruk i husholdningen (25.6 %)
 - Psykisk lidelse i husholdningen (18.8 %)
 - Voldt mot mor (12.5 %)
 - Kriminell atferd i husholdningen (3.4 %)
- Eksponering for flere hendelser økte belastningene
- Noen viktige begrensninger:
 - Undersøkte **eksponering** for potensielt traumatiske hendelser
 - Eksponering selvrapportert retrospektivt
 - Systematisk bias i rapportering av hendelser mellom grupper
 - Utvalget ikke representativt for den generelle befolkningen

PTSD og kompleks PTSD (ICD-11)

PTSD

- Reaksjon på en hendelse av usedvanlig truende eller katastrofal art, som ville fremkalt ubehag hos de fleste
- Kjerneelementer:
 - Gjentakende opplevelse av minner om den traumatiske hendelser
 - Unngåelse av situasjoner eller opplevelser som minner om traumet
 - Et mønster med økt autonom aktivering

Kompleks PTSD

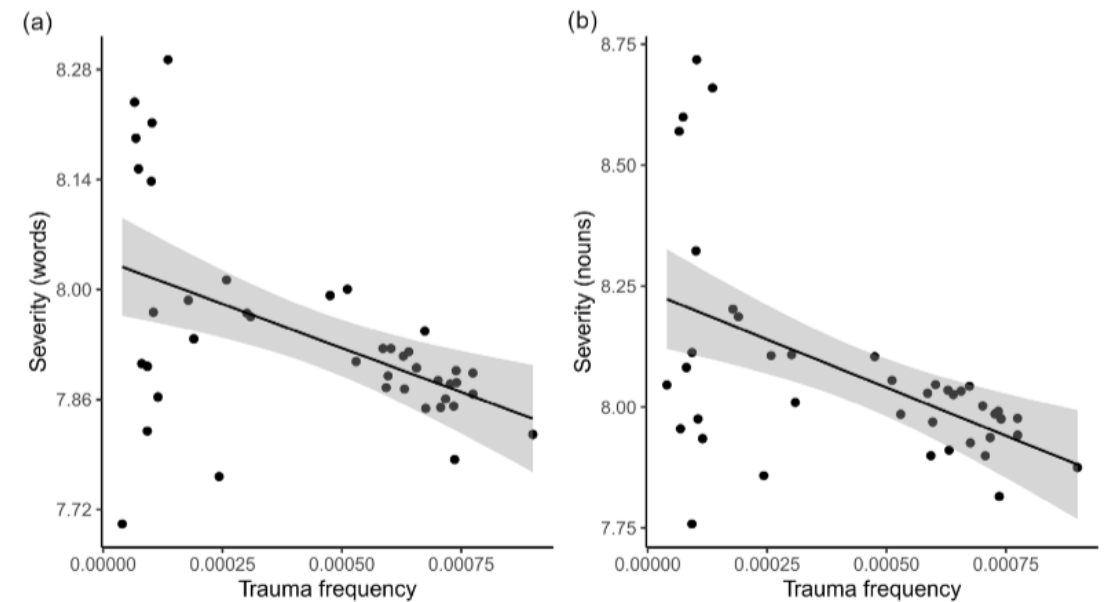
- Ekstensive reaksjoner som oppstår av alvorlige og langvarige stressorer – vanligvis forårsaket av flere eller gjentatte negative hendelser
- Kjerneelementer:
 - Gjentakende opplevelse av minner om den traumatiske hendelser
 - Unngåelse av situasjoner eller opplevelser som minner om traumet
 - Et mønster med økt autonom aktivering
 - Vedvarende forstyrrelser i affekt, selvet og interpersonlige relasjoner

Hvordan har bruken av 'traume' utviklet seg i psykologi litteraturen?

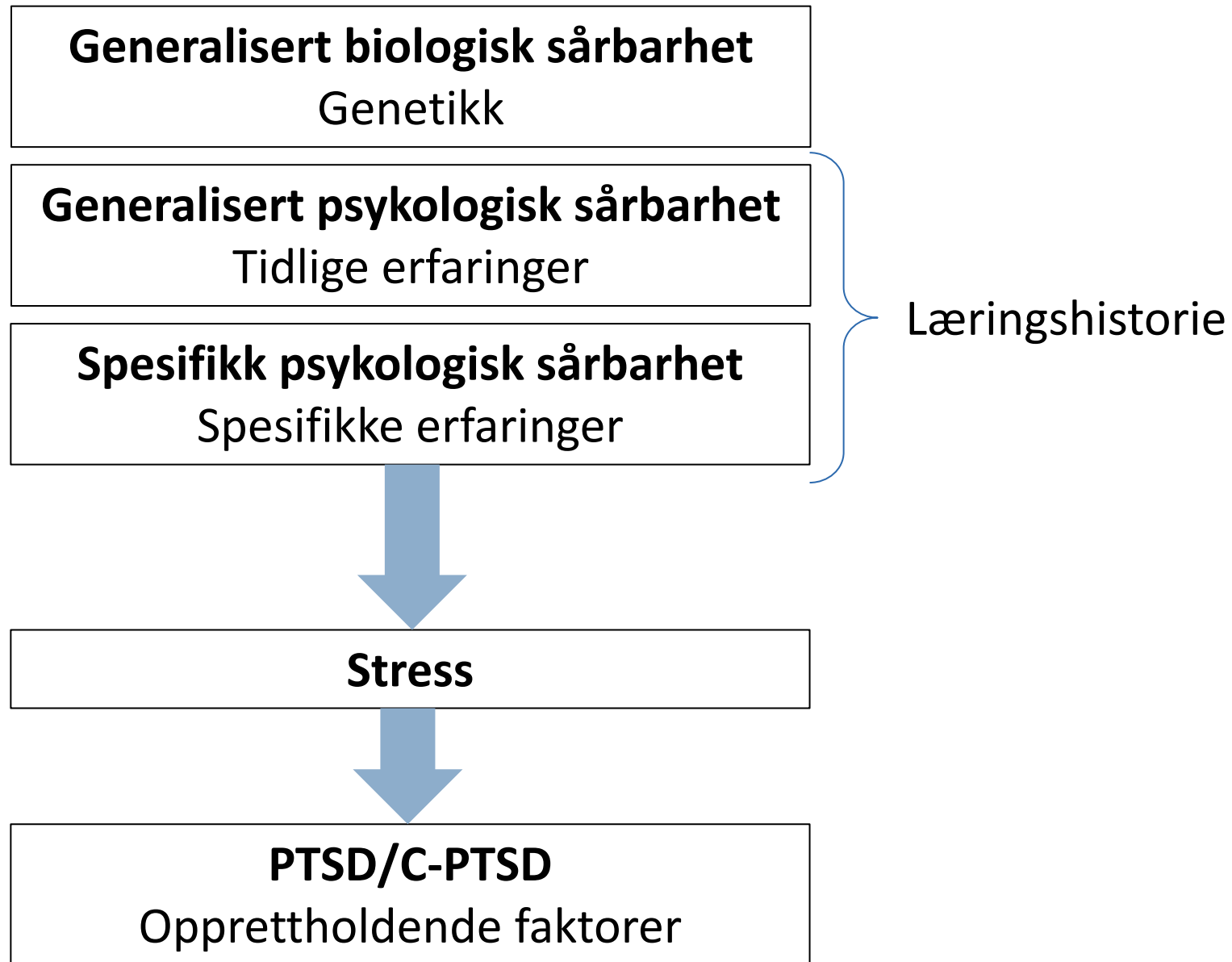
Figure 5. Relative Frequency of the Trauma Concept in the Psychology Corpus Over the Study Period

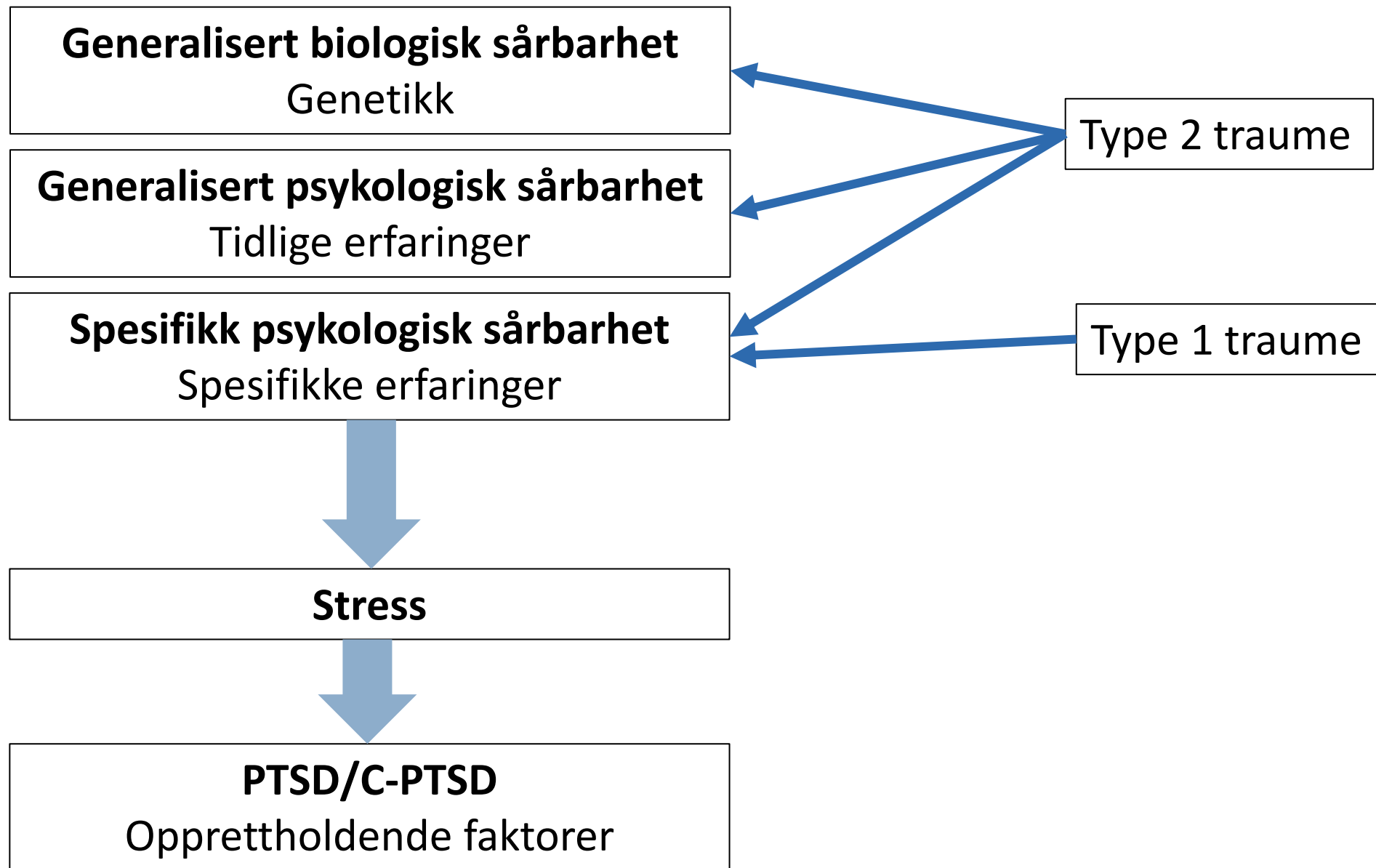

Figure 6. Relative Frequency of Trauma Against Severity Indices

Note. Panel a: Severity indices for all words. Panel b: Severity indices for nouns only. Each dot represents a year in the time series data from 1976-2017. The grey bars represent the standard error around the line of best fit.

Traume-informerte tilnærminger

- Grunnleggende konsept: «... å kjenne historien til tidligere og nåværende misbruk i livet til konsumenten som man jobber med.. og bruke den forståelsen til å designe tjenestesystemer som tar høyde for sårbarheten til traumeoverlevende og tillate tjenestene til å bli levert på en måte som fremmer deltagelse for konsumenten» (Harris og Fallot (2001, s. 4, u.t's oversettelse).
- Mer en overordnet tilnærming enn en spesifikk behandlingsmetode
- Fokus på:
 - Empowerment/brukermedvirkning
 - Anerkjennelse av traumatiske hendelser
 - Tjenestedesign

Barrierer for traume-informerte tilnærminger i anvendt atferdsanalyse

- **Traume begrepet er «fuzzy» og vanskelig å fortolke**
 - Traumatiske hendelser kan kategoriseres og respondente og operante korrelater kan identifiseres, men er «traumatisk» respons er vanskelig å definere operasjonelt
 - Baserer seg på en persons atferd – ofte verbalt
- **Anvendt atferdsanalyse fokuserer hovedsakelig på kontingenser her-og-nå; siden de kan manipuleres**
 - For å beskrive traumatisk atferd trenger vi å forstå både læringshistorien og de opprettholdende faktorene
 - Uklare retningslinjer for i hvor stor grad vi skal fokusere på historikken – selv om det regnes som en beste praksis
- **Evidensen for traume informerte tilnærminger er hovedsakelig fraværende**

Hva betyr dette for anvendt atferdsanalyse?

- Hvordan og hvorfor skal vi inkorporere dette i en vitenskap basert på empirisme, pragmatisme og presise definisjoner av begreper og prosedyrer?

Hva betyr dette for anvendt atferdsanalyse?

- Verdiene til ABA bør opprettholdes (Baer et al. 1968)
- MEN; det er visse elementer vi kan lære av og bli bedre på:
 - Rajaraman et al. (2022) foreslår:
 - Anerkjennelse traumer og deres potensielle påvirkning
 - Sørg for sikkerhet og tillit
 - Promoter valg og brukermedvirkning
 - Vektlegg ferdighetstrening
- Dette kan bidra til å øke **akseptabiliteten** til atferdsanalyse

Behovet for empirisk støttede tilnærminger

- Traumatiske responser er en faktor som kan begrense effekten av behandling
- Viktig at behandling tilpasses og evalueres empirisk
- Stor mangel på empiriske evalueringer
- **PTSD**
 - Eksponeringsterapi
 - Kognitiv terapi
 - Kognitiv atferdsterapi
- **Kompleks PTSD**
 - DBT-PTSD